

SLOVENSKI NAROD.

Številka vsakega dne, izdane vsakega tistega dne, ki je po pošti prejeto na avstro-ogrsko deželo na vsa leta 25 K, na pol leta 15 K, na četrt leta 8 K 50 h, na en mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom na vsa leta 24 K, na pol leta 12 K, na četrt leta 6 K, na en mesec 2 K. Kder hodi sam po sebi, plača na vsa leta 22 K, na pol leta 11 K, na četrt leta 5 K 50 h, na en mesec 1 K 30 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor znaša poština. — Za naročnike brez tedenskega preložitve naročnine se ne obračuna. — Za ostanke se plačuje od petdesetpete petit-vrste po 12 h, če se ostanke tiska enkrat, po 10 h, če se dvakrat, in po 8 h, če se tiska trikrat ali večkrat. — Depoziti se plačujejo frankoviti. — Recepti se ne vračajo. — Uredništvo in upravnštvo je v Kančevih ulicah št. 5, in sicer uredništvo v I. nadstropju, upravnštvo pa v pritličju. — Upravnštvo naj se blagovolje pošilja naročnine, reklamacije, ostanke, t. j. administrativne stvari.

„Slovenski Narod“ telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

Katoliški shod na Dunaju.

Naša ljuba Avstrija, ki tiči do ušes v klerikalnem blatu in katere predstavitelji se niti kihni ne upajo, ako nimajo v to potrebnega dovoljenja klerikalne gospode, je še vedno premalo katoliška.

Treba jo je še globlje potisniti pod klerikalno igo, da bi bila slepo orodje v rokah klerikalizma in poslušna služabnica rimske kurije. To svrhu imajo takozvani katoliški shodi, ki jih leto za letom prirejajo brumni naši klerikali brez razlike narodnosti na Dunaju z vztrajnostjo, ki bi bila vredna boljše in plemenitejše stvari.

Proti katoliškim shodom, ki bi se bavili z zgolj verskimi zadevami in na katerih bi se razpravljalo o vprašanjih, tikajočih se zgolj notranjih institucij katoliške cerkve, bi nihče ne ugovarjal. Toda tem katoliškim shodom, ki so prišli pri nas v navado, so vera in verske zadeve samo preteza strankarsko-političnih aspiracij, ki teže za tem, da bi pridobile klerikalstvu zopet nazaj ono moč v državi, ki jo je nekdaj imelo in ki je klerikalce usposobljevala, da so z železno pestjo pobili na tla vsako svobodno gibanje in vdušili v kali vsak svobodnejši polet človeškega duha.

Pod tem znamenjem se je v nedeljo pričel tudi letošnji katoliški shod na Dunaju.

Avstrijski episkopat s svojimi robovi-duhovniki, omejeni tercijski in tercijske iz takozvanih višjih krogov in preživelo, dekadentno, napol perverzno plemstvo, to je ona kohorta, ki brusi sedaj na katoliškem shodu na Dunaju bridke svoje meče, da navali na svobodno pridobitve, ki so so jih izvajali avstrijski narodi po stoletni težki borbi s klerikalnim pozajem. In nad to kohorto plove zli duh Jezuitov, teh zakletih sovragov vsake svobode in napredka.

Ta naval rimskih robov bi pač ne povzročal nikomur sivih las, ako bi ne našel navdušenih pospeševalcev in podpornikov žal v onih krogih, ki imajo danes odločilni vpliv v državi v rokah. Po zaslugi dotičnih faktorjev se je klerikalcem že posrečilo, da so ustvarili v

državi svojo sovlado, katere naravnost pogubno delovanje in moreč vpliv se že čuti ne samo v politični upravi in v šolstvu, marveč celo v judikaturi, s pomočjo katere se celo teptajo v državnih temeljnih zakonih zajamčene državljanske pravice.

Na letošnjem katoliškem shodu na Dunaju je bila predmet razpravam in ljutim napadom zlasti naša novodobna šola, ki je, odkar je bila oživetorjena, najhujši trn v peti bojevitemu klerikalizmu.

Klerikalna gospoda si je pač v svesti, da vzgojuje naša šola samostojno misleče in duhovno krepkega značaja, ki se ne daje vladati tako, kakor svoje dni, ko so šole skrbele samo za veronauk in učile samo slepo, pasjo pokorščino duhovščini. Omika in prosveeta, samostojno mišljenje in naziranje se je jelo polagoma, a vendar nevdružno širiti tudi med najširšimi narodnimi masami, ki so bili doslej najkrepkejša in najzaupljivejša opora reakcionarstva. Že se svita v glavah tudi te dosedaj indolentne, mrtve ljudske mase. Klerikalizem čuti, da se mu majo tla pod nogami, in ve prav dobro, da je k temu mnogo pripomogla naša novodobna šola. Zato ga navdaja besno sovraštvo do te koristne institucije, za to ji je napovedal boj na nož, borbo na življenje in smrt.

Toda na katoliškem shodu na Dunaju niso napovedali brezobzirnega boja samo novodobni šoli, marveč so zapečeli borbo do iztrebljenja tudi proti onim, ki oznanjajo in zagovarjajo svobodna načela in gore za vseobči svobodni napredok, za omiko in prosveto.

Tudi ti morajo pasti in na njihovih truplih ima zgraditi črna internacionala palače svojega gospostva. Toda to se ne bo nikdar posrečilo črnim gavranom.

Njihova pšenica je sicer sedaj v cvetju, ker jo obseva solnce naklonjenosti odločilnih državnih faktorjev in ker se ljudska masa še ni docela zbudila iz mrtvila.

A skoro napoči dan, ko bodo na rodu vstali kot en mož, se otrsli onih črnih parasitov, ki sedaj snujejo načrte, kako bi ljudstvo še nadalje pridržali v

sužnosti in odvisnosti, ter jih postavili pred vrata z njihovimi dosedanjimi protektorji vred.

Deželni zbori.

Gradec, 22. novembra. Včeraj se je nadaljevala razprava o deželnem proračunu. Brez debate se je sprejelo poročilo o deželni ženski pripravnici v Mariboru s potrebnostjo 30.240 K in pokritjem 10.600 K, poročilo o deželni sadjarski in vinarstveni šoli v Mariboru s potrebnostjo 78.193 K in pokritjem 30.476 kron. Pri točki »Dobruša« je navedel dr. Hrašovec več pritožb o slabem stanju. Vrtar mora sam vse kopalnice oskrbovati in voditi in ni čudno, da uspeh vedno nazaduje. Deželni odbor bi moral napraviti red. Tem pritožbam se je pridružil tudi dr. Dešk o in zahteval zboljšanje zveze s Celjem.

Wastian je interpeliral glede rekonstrukcije moške pripravnice v Mariboru.

V današnji seji je odgovarjal namestnik na razne interpelacije, med drugimi tudi na interpelacijo posl. dr. Deška zaradi izplačevanja državne podpore za zgradbo ceste iz Ljubnega v Luče. Potem se je nadaljevala debata o deželnem proračunu. Proračun izkazuje potrebnost 26.997.786 K, pokritja 15.191.847 kron. Z davki in 12 milijonskim posojilom bo tedaj pokriti 11.805.939 K. — Pri razpravi glede pokritja se je vnela dolgotrajna debata. Poslanec dr. Ploj je poudarjal, kako potrebno je saniranje deželnih financ. Dokazoval je, da bi bilo treba naložiti 20%, naklado, ako si noče dežela s posojili pomagati iz zadrega. Kritikoval je deželni odbor, ki ni imel poguma, da bi bil prišel sam z zahtevo po zvišanju naklade na pivo. Ta naklada pa bo zadostovala le za eno leto, potem bo treba davkoplačevalce znova vzemirjati. Vlade so dandanes naglušne, zato mora deželni odbor samujeno popraviti. — Odgovarjal je poslanec dr. pl. Dersehatta, ki je posival dr. Ploja, naj si da patentovati ako res pozna

sredstvo za ozdravljenje deželnih financ. — Posl. dr. Ploj je odgovarjal, da kot zastopnik manjšine mu ni treba si glave beliti o saniranju deželnih financ. To je stvar večine.

Deželni proračun je bil nato sprejet proti glasom Slovencev in socijalnih demokratov.

Deželnim uradnikom se je dovolilo po 200 kron draginjske dolo.

Celovec, 22. novembra. V današnji seji se je naročilo deželnemu odboru, da naprosi znova vlado, da dovoli kak prispevek iz sredstev za od ujm prizadete k proračunanim stroškom v znesku 391.000 K za popravilo cest in mostov, ki jih je razdajala povodenj l. 1903. — Dr. Pupovac je pri tej točki očital deželnemu zboru, da pritiska njegovo stranko ob steno, ko gre pri volitvi v dež. odbor preko nje in da se ni pečala z vprašanjem o splošni, direktni in tajni volilni pravici.

Posl. Grafenauer je želel zvišanje pristojbin lovskih kart.

Pri razpravi o dež. proračunu se je izkazalo potrebnost 4.207.270 K, pokritja pa le 680.887 K, torej primanjkljaja 3.526.383 K.

Poslanec Weiss, Katz, Dreyborst in Wieser so se pritoževali na dež. šolski svet, češ, da kateheti pri krščanskem nauku v šoli širijo slovenščino in izpodrivajo nemščino. — Posl. Grafenauer je ostro prijel sedanji šolski zistem splošno in posebno v jezikovnem oziru na utrakvističnih šolah in zahteval šestletno šolobveznost z obligatno dvestoletno nedeljsko šolo. Deželni šolski nadzornik Palla je priznal, da so na koroških šolah marsikake pomanjkljivosti in da bo treba precej zboljšati razmere.

Dunaj, 22. novembra. V današnji seji se je sklenilo, vzeti posojila v največjem znesku 15 milijonov kron za pokritje dozdaj sklenjenih železniških stavb.

Brno, 22. novembra. Dež. zbor je tudi v drugem in tretjem branju sprejel zakonski načrt glede ureditve

rabe obeh dež. jezikov pri avtonomnih oblastvih na Moravskem. Glavna tendenca načrta je popolnoma enaka vrednost in opravičenost obeh narodnosti v deželi.

Parlamentarne zadeve.

Lvov, 22. novembra. Danes se vrši seja parlamentarne komisije poljskega kluba, da se posvetuje o političnem položaju. Listi pozivajo ministra Pietaka, naj pojasni svoje posredovanje glede volilne reforme ter pravijo, da je mogoče, da bo poljski klub primoran zapustiti državni zbor, kakor leta 1873, ali pa začeti z obstrukcijo, češ, da po novem volilnem redu dobi Galicija manj mandatov ter se tudi volilni okrajji neugodnejše sestavijo. Poljaki zahtevajo 120, dobe pa le 90 mandatov.

Dunaj, 22. novembra. Permanentni obrtni odsek je sklican zopet na dan 27. t. m.

Vlada je že baje sestavila dogovor z zastopniki vseh strank načrt za volilno reformo. Ministrstvo notranjih zadev izdeluje sedaj razdelitev. Število poslancev ostane, kakor je dosedaj, 425.

Kriza na Ogrskem.

Budapešta, 22. novembra. Bogati magnati v ogrski opoziciji namestijo najeti večmilijonsko posojilo, da iz dohodkov dobe odškodnino komitati, katerim je vlada odtegnila dotacijo.

Prihodajo soboto se vrši skupna ministrska konferenca.

Srbsko posojilo.

Belgrad, 22. novembra. Pogodba glede srbskega posojila se je včeraj v Bruslju podpisala. Srbija dobi 40 milijonov v gotovini, 30 milijonov pa v opeji po 4 1/2%.

Napetost med Bolgarijo in Turčijo.

Sofija, 22. novembra. Napetost med Bolgarijo in Turčijo se je tako po ostrila, da se je resno bati vojne. Obe armadi sta tudi že pripravljene.

Konflikt s Turčijo.

Dunaj, 22. novembra. V diplomatičnih krogih se zatrjuje, da se je

LISTEK.

Slovensko-nemška meja na Štajerskem.

Kulturno zgodovinski in narodopisni doneski. Nabral A. B. (Dalje.)

Da pa je bila pred sto leti takratna arveška župnija vsaj južno Sakove*) (Saggan) in Pesnice še res slovenska, za to nam priča kronika arveške župnije. Ta župnija je nastala leta 1785. Razen kat. občine »Pod goro« (Unterberg) je spadala dotlej cela k Sv. Janžu v Sakovski dolini (St. Johann im Sagganthal), daleč na severu Arveža. V zgodovini št. janžke župnije se pokaže prvokrat jezikovno vprašanje leta 1697. Ko je namreč 31. januarja istega leta umrl tamošnji župnik Jan. Jak. Karbič (roj. v Tolminu okoli leta 1644.) je za to župnijo prosilo šest duhovnikov, ki so se vsi sklicevali na potrebno

znanje slovenščine, in sicer: 1. Tretjak Ulrik, ki je poprej sedem let v dveh sosednjih župnijah kaplanoval, pravi v svoji prošnji: »sintemahlen der dritte Theil der Pfahrr der windischen sprach kündig auf die zwei windischen Pfarren angrenzen als Leutschach und Remschnig.« — 2. Bernardin Martin, rojen Ljutomerčan, piše v svoji prošnji: »Quod antem praesumptuosus ad Suam Celsitudinem confugiam, stimulum addidit, quod in praedicta parochia nobilis sit numerus eorum, qui Slavonico idiomate utuntur, ego vero ambas linguas Germanicam et Slavonicam apprime calleam, sic in decurrente occasione provisiones Baptismos & Copulationes, quae saepissime eveniunt tales, faciliiori conatu peragere valerem.« V drugi prošnji piše: »...cum ambas linguas Germanicam et Slavonicam optime calleam, quae etiam in hac parochia necessaria est, nam quarta pars Slavonico idiomate utitur.« (Bernardin je bil že 4 leta kap-

lan v Lučanih in je gotovo razmere prav dobro poznal.) 3. Stubner Franjo pravi v svoji prošnji »beeder sprachen khündig.« — 4. Wurrian (Burjan) Jan. Sebast. piše: »...firma spe alor ex eo, quod ego slavonicam linguam calleam, cuius scientia in illa parochia requiritur, eum magna illino pars eadem utatur, quia germanicam ignorat.« — 5. Ferd. Leopold pl. Paumgart pravi: »...undt der erfordernten wündischen Sprach khündig.« — 6. Maurer Jan. Krištof, rodem Nemec iz Celovca pa je bil že predestiniran od škofa za Karbičvega naslednika, dasi ni znal slovensko. To gotovo ni bilo neznanu arhidiaconu Jos. Ernest baronu Rehlingu, ki je pri pošiljavi imenika prosilcev v Solnograd posebno priporočal Burjana ter zaven pisal: »Gnet wäre es woll, wan hiezue ein Subjectum, so windisch und teutsch khunte accomodiert würde« (1. febr. 1697). O Maurerju je pisal 9. jan.: »Obzwar zu dieser Pfar vor allen prae(ten)dentem zu considerieren, were herr Maurer, weil er aber

die wintische sprach niht khaan, also khunte ich vor ihn (= für ihn) nicht eueraten.« Baron Rehling je namreč pri sosednjih župnijah poizvedoval o razmerah, in vsi so mu priznali potrebo, da mora sv. janžki župnik biti zmožen slovenskega jezika in 15. februarja je bil imenovan — edini Nemec Maurer. Godilo se je že tedaj, kakor se dogaja glede Slovencev še dandanes.

Bila je tedaj sedanja arveška župnija vsaj južno Sakove in Pesnice še slovenska. — Samostojno župnijo je dobil Arvež v jožefinski dobi leta 1788. Do leta 1872. so bili vsi župniki Slovencev. Ko je bila leta 1826. župnija razpisana, bilo je 6 prosilcev, 4 Slovenci in dva Nemci. Patron (posestnik arveške graščine grof Schönborn) je prezentiral zadnjega Nemca. Takoj je vprašal ordinarijat lučanskega dekana, ali je župniku v Arvežu potrebno znanje slovenskega jezika ali ne. Provizor Lešnik je odgovoril: 1.) Slovencev, ki nemški ne znajo, je v župniji 223. 2.) Vseh slovenskega pouka potrebnih bo v

župniji okoli 280. 3.) Pride posebno v postu dosti Slovencev k spovedi. 4.) Slovenske sosednje župnije so preoddajene, da bi od ondat bila lahka pomoč v sili. 5.) Sedanji kaplan Fabiani (Furlan) je Nemcem in Slovincem nerazumljiv. 6.) Tudi Slovenci sosednjih nemških župnij prihajajo v Arvež k spovedi. (Potemtakem je bilo še tudi v tem času v St. Janžu dokaj Slovencev, ker druge nemške sosednje župnikuje na severu ni, izveniš morda Ivnic.) 7.) Ko bi provizor ne znal slovensko, bi nikakor ne mogel opravljati svojih dolžnosti, kar sam sprevidi, isto pa velja tudi o župniku. Končno je še pristavil da je skoraj tretjina arveških prebivalcev Slovencev. — Med patronatom in ordinarijatom se je potem vnel dolgotrajni prepir, in dasiravno je prezentirani Nemec sporočil, da se že uči slovensko in se bode kmalu toliko privadil, kolikor je potrebno — in to ni dosti že glede ustanovljene nemške šole — vendar je moral rezignirati in patron Slovencev prezentirati. — (Dalje prih.)

*) Pravilneje je menda Sagova, ker pozna narod še sedaj glagol »sagati« (plamen saka = žiga.)